

MODERN KADINA BİR BAKIŞ ÖRNEĞİ “BİZE GÖRE” DE KADIN

Canan OLPAK KOÇ*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı 20. yüzyılın önemli şairlerinden Ahmet Haşim'in nazım türü eserlerinde dile getirmediği sosyal hayat ve bu hayatın içinde yer alan kadın hakkındaki fikirlerinin nesirlerinde ne ölçüde yer aldığıdır. Kadınların kendini yeni dünyaya adapte etmek için değiştirdikleri kıyafetleri, yaptıkları makyaj erkeklerin dünyasından nasıl görülmektedir? Karşı cins tarafından beğenilmek arzusu mu yatmaktadır bu değişimde yoksa kadınlar birey olarak varlığını ispatlama arzusu nedeni ile mi böyle bir girişimde bulunmaktadır. Bu konuda farklı isimlerin görüşlerinin yanı sıra gerek döneminin gerekse bugünün önemli şairlerinden Ahmet Haşim'in, *Bize Göre* adlı eserinde neler söylediğine bakılacaktır. Adı geçen eserde, yeni bir ülke modeli hayalinin kökleştiği dönemde yapılan devrimlerin ve devamında farklı alanlar ile beraber kılık kıyafet konusunda da yapılan değişikliklerin kadınlar üzerine yansıması ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ahmet Haşim, erkeklerin dünyası, kadınların dünyası, birey olarak kadınlar, çevre, kendini gerçekleştirme.

AN EXAMPLE OF A MODERN WOMAN THE WOMAN IN “BİZE GÖRE”

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine , one of the well known 20th century Turkish poet, Ahmet Hasim's ideas about Social life and women's participation in social life in what extend takes part in his proses, Hasim did not adrees these themas in his poetries,though. How are the shifting clothes and make-up that women wear to adapt the new world seen by the man's world? Is the reason of this change the passion for being approved by the opposite sex or is it an attempt to prove their own existence as an individual? In addition to different points of view,in the book "Bize Göre" ,main subject of this article, Ahmet Hasim criticised the dream of establishment of the new state order and moreover the effects of the revolution which is more clearly and easily recognised on woman on the subject of clothing and also the other issues.

Key Words: Ahmet Haşim, man's world, woman's world, woman as an individual, environment, self-fulfilment.

---

* Ondokuz Mayıs Ü. Türk Dili ve Ed. Böl. Yeni Türk Ed. ABD Doktora Öğrencisi. El-mek:
c_olpak@myynet.com

Giriş

Sosyal hayattaki her türlü değişimin edebiyatta yer bulduğu, edebiyatın değişmesine yol açtığı bir gerçektir. Bundan dolayı her devirdeki edebiyat ürünlerinin, ne kadar kişisel olurlarsa olsunlar bir yönelişi aksettirdiklerinden, kendi dönemlerini yansıttıkları açıkça söylenebilir. (Balcı 2002: IX) Sanatçı, bir toplumun uyanık vicdanıdır, öncüsüdür, rehberidir, yol göstericisidir. (Çetin 2004: 594) Doğal olarak 19. yy sonrası Osmanlı Devleti'ndeki ve Cumhuriyet sonrası Türkiye'sindeki yenilikler, Batılılaşma hareketleri, devrimler; bu dönemde ortaya konulmuş eserlerde yer bulacaktır. Devrimlerin, yeniliklerin halk tarafından anlaşılmasında ve uygulanmasında, eksiklerinin fark edilmesinde edebiyatın, yazarın tüm bunları ifade edişine özellikle ihtiyaç vardır.

20. yüzyıl başlarında edebî faaliyetlerine başlayan Ahmet Haşim'in acaba toplumsal değişimler karşısında tepkisi nedir? Veya bir tepkisi var mıdır? Hayatında politik ve sosyal hiçbir şiir yazmayan Haşim (Kaplan 1999: 297) nesirlerinde hayatın içindedir. Haşim, bu sahada nazımda çalıştıramadığı kabiliyetlerine de geniş imkânlar bulur; hayatın şiire girmeyen çok çeşitli hadiseleri üzerine eğilmek ve onları konuşurmak fırsatını elde eder. Bu nesirler, zaman zaman kabuğunun dışındaki âleme karışan şairin, orada olup bitenleri nasıl gördüğünü anlatması bakımından da dikkate değer. (Akyüz 1999: 606-607) Bu yazıda, Bize Göre adlı eseri esas alınarak Ahmet Haşim'in, modern kadına, modern giysilere bürünmüş kadına dair düşüncelerine değinilmiştir.

Modernlik ve Kadın

Modernleşme, Osmanlı döneminde daha çok üst yapı kurumlarının yeniden düzenlenmesi olarak belirlenirken, Cumhuriyetle birlikte, bundan farklı olarak, salt bu kurumların yenilenmesiyle sınırlı kalmaz ve bütün bir toplumsal yapının dönüşümü şekliyle ele alınır. (Gözaydın 2002: 290) Cumhuriyet'in ilk yıllarında modernleşme ve laiklik bağlamında yapılan düzenlemelerden ve yeniliklerden en başta kılık kıyafet nasibini alır. Bu noktada Osmanlı dönemindeki gibi kurumsal bir düzenlemeden ibaret kalınmamış, toplumun genelini kapsayıcı düzenlemelere gidilmiştir. Fesin yerine şapka giyilmesini zorunlu kılan yasal düzenleme ve sonrasında dinî kılık kıyafetin de sadece din görevlileriyle sınırlı tutan düzenleme, Laiklik uygulamalarının kurumsal alanın da ötesinde toplumun geleneksel yapısıyla ilgili simgeleri de kapsadığını gösterir. (Zürche 1995: 273) Tüm bu yasal düzenlemeler erkek kılık kıyafetine yöneliktir. Hem yasal dayatmalara dayanıyor olması hem de farklı çevrelerce kolaylıkla istismar edilebilecek bu düzenlemeler; toplumun değişik kesimlerinden zaman zaman tepkiler almıştır. Dinî, millî, siyasi gerekçelere dayandırılan tepkilerden bazıları sonrasında toplumsal huzuru derinden sarsacak istenmeyen olayların yaşanmış olması da Cumhuriyet tarihinin ilk dönemlerinin başlıca sorunlarından. Öte yandan herhangi bir gerekçeye bağlı olmadan sıradan halk içinde de değişimlere karşı olanların varlığı bir gerçektir. Falih Rıfki, bu yöndeki bir gözlemini Çankaya kitabında aktarır:

“Ekim ayı sonlarına kadar fötr ve melon biçimlerine alışan iç sokaklar halkı, bizi ilk defa silindir şapka ile gördükleri vakit peşimize takılmış ve hatta bazı pencerelerin arkasından ‘Gâvurlar’ iltifatını da işitmiştik.” (Atay 1969: 435)

Giyim noktasında erkeklere yönelik zorlayıcı yaptırımları olan yasal düzenlemelere gidilmesine karşın kadın giyiminde herhangi bir yasa çıkarılmaz. Bunda kadının toplumsal algıda bireyden önce namus ve ahlakı temsil ediyor olması etken olur. Nitekim Kemal Yakut bu duruma dikkat çeker:

“Atatürk, kadın meselesinin üstüne pek varamamıştır. Köyde ve geri kalabalıkta din kadar kuvvetli şey, ırz, ırz da kadın demektir. Ahlakın ölçüsü ırzdır. Dönülmeyen yemin, ırz üstünedir. Medeni Kanun yeni Türk Cemiyetinin hazır nizamı değil, ideali idi. Bu cemiyet mahkemelerde kalıptan dökülmeyecekti. Kızlı erkekli mektepten yetişecek ve mektepten çıkacaktı. İktisadi şartların

Turkish Studies

yaratacağı yasama imkânları kadını hürriyetine kavuşturacaktı. Halk kadınının kurtuluşu uzunca bir zaman alacaktı.” (Yakut 2002: 27)

Değişimin yasalara dayanmaması ve seyrinin yavaş olması beraberinde gelebilecek sert tepkileri de önlemiştir. Gerçi modern kabul edilen Batılı görünümdeki kadın tipinin toplumda rahatlıkla kabul gördüğünü söylemek bugünün Türkiye’inde bile zordur. Cumhuriyet’in ilk yıllarında da İstanbul İzmir gibi büyük kabul edilebilecek şehirler dışında değişimin kabul görmesi zaman almıştır. Hatta Yakup Kadri’nin Ankara romanında geçen şu ifadeler, devletin başkenti Ankara’da bile, modern kabul edilen kadın görünümünden rahatsız olan çevrelerin varlığını göstermesi bakımından önemlidir:

“İstanbul’dan gelmiş kuzum. Belinden aşası erkekmiş, belinden yukarısı dişi. Kalaba köylüleri söyleye söyleye bitiremiyorlar. Bağlarda çok acayip şeyler olurmuş, biz iki yıldır ne Çankaya’ya, ne Keçiören’e varamıyoruz. Yalnız erkeklerimiz gidip gelir... Arasına şundan bundan işitiyoruz. Çankaya’da kısa fistanlı, çarşafsız karılar, saçı bası açık dolaşırlarmış. Gece oldu mu, erkeklerle bir arada oturup ahenk ederlermiş... Heni, hepsinin de kolları, bacakları cılbahmış.”(Karaosmanoğlu 2001: 47-48)

Ahmet Haşim’in kadınlarla ilişkileri çirkinlik saplantısı ve aşağılık duygusu yüzünden hep problemlidir. Daha çocuk yaşlarda, pencereden gördüğü küçük kızlara âşık olan veya olduğunu zanneden Haşim’in gençlik ve olgunluk yılları da gördüğü her kadına âşık olmakla geçmiş, fakat onlardan hep kaçır. (Ayvazoğlu 2002: 220) “Ahmet Haşim yakışıklı bir erkek değildi” (Urgan 2009: 208) denilse de Ahmet Haşim, aslında çirkin sayılmaz. Abdülhak Şinasi Hisar ve Yakup Kadri’nin belirttiklerine göre, Ahmet Haşim, orta boylu, bilinenin aksine beyaza dönük pembe tenli, yeşil hareli gözlü, biraz öne çıkık alınlı bir yüze sahiptir. Bu yüzü çocukluğunda geçirmiş olduğu bir kazadan kalma –bazıları Halep çıbanı izi zannetmişlerdir- bir yara nişanesi ve çukuru belirli bir çene süsler. (Tural 1992: 11) Bu nedenle onun kadınlarla ilişkisi denilince veya kadınlara bakış açısı nedir diye sorulunca akla gelen, farz edilen bu çirkinlik kompleksi fikirlerini etkileyen bir durum değildir diye düşünülmektedir.

“Kadınlar için hakiki cazibenin ezeli düsturu bize göre, daima şundan ibaret kalacaktır: Çok konuşmamak ve yılışmamak.” (Haşim 2005: 67-68) diyen Ahmet Haşim, belki de âşık olduğu o kadınların hiçbirisinde bu özellikleri göremediği için onlardan kaçır.

Ahmet Haşim, kadınları meleğe, daha doğrusu meleği kadına benzetir. Fakat bu, herhangi bir kadın değildir.

Edebiyattaki manasına göre, melek bir kadındır ki gözleri mavi, saçları sarı ve beyaz entarisinin etekleri uzundur. Hıristiyan sanatında melek, lepiska saçları topuklarına kadar uzanan, büyük güvercin kanatlı, mahcup bir genç kız şekline benzetilir ve daima elinde sur cinsinden uzun bir musiki aleti olduğu halde, gökte beyaz bulut yığınlarının kenarından tebessüm ettirilir. (Haşim 2005: 34)

Şu halde Ahmet Haşim, onlardan kaçmamak için, çok konuşmayan ve yılışmayan kadınlar dışında, edebiyatta öğrendiği kadınlara da meyyaldir. Öte yandan Goethe, melekleri kadına benzeten Ahmet Haşim’den tamamen farklı şeyler söyler. Kadınların ironisi yoktur, kendiliklerinden bırakamazlar. O sözde büyük sadakatleri de kendilerini aşamadıkları içindir, sonra erkeklerden daha muhtaç, daha bağımlı oldukları için de bunu yapamazlar. (Aytaç 1986: 372)

Ahmet Haşim, aşka taliptir. O aşkın neticesinden bir evlilik ummamaktadır. Çünkü evlilik aşkı öldürür. Bir aşk, anında belirebilir ve her eğilim şimşek gibi bir an alevlenmelidir; ama sevince hemen kim evlenir? Aşk manevi bir şeydir, evlenmekse gerçek; maneviye gerçekle karıştırmanın cezası vardır. (Aytaç 1986: 260) Ahmet Haşim’in düşüncesinde bu cezanın tezahürü çok açırdır.

Turkish Studies

Aşk geçici, evlilik ise daimidir. Evliliği aşkın devamı zannetmiş safdil çiftler, üç ay geçmeden dudaklarda ateşin söndüğünü görmüşler ve bir akşam kendilerini karşı karşıya esner bulmaktan hayret etmişlerdir. Aşk değişmeyince ölür. (Haşim 2005: 23)

Onun, evlilikle sonuçlanacak bir ilişkiden kaçmasının veya böyle bir ilişkiyi başarmamasının bir başka sebebi de şair kimliğiyle ilgilidir. Güzel bir şiir yazabilmek için âşık olmalı; aşkı, sevgiyi şiirine tüm ruhuyla yerleştirebilmelidir.

En eski edebiyattan en yenisine kadar, her dilde, şiirin konusu zevce değil, sevgilidir, hayaller ve benzetmeler, hep sevgilinin süzgün gözleri ve karanlık kirpikleri etrafında pervaneler gibi uçuşur. Kahramanı zevce ve konusu evlilik olan bir hikâyeden daha tatsız ne olabilir. (Haşim 2005: 23)

Ahmet Haşim'i kadınlardan kaçırarak bir başka sebep de karşılaştığı kadınların bizzat kendileriyle ilgilidir. Hayalinde canlandırdığı kadın tipleriyle gerçek hayatta karşılaştığı kadınlar arasında tezatlar vardır. Evlilik teşebbüslerinin nihayetsiz kalmasında bu tezatın etkisi büyüktür. ...sözlüsü yakasına moda uyararak yapma meyvelerden broş taktığı ve annesi "incecik boynunu uzatarak konuşurken içinden su konuşan bir ibriğe benzediği için" (Karaosmanoğlu 1969: 131) evlilik projelerinden birisini iptal eden Ahmet Haşim, kadın suretindeki o meleği gerçek hayatta bulamaz. Belki bir zamanlar o suret vardır. Fakat değişen dünya, kabul edilen yenilikler, hayaldeki o sureti, şairin yaşadığı gerçek dünyadan alıp götürmüştür.

Bu verem çevreli maverai güzelin örneği, kadın kıyafetinin son inkılâbına kadar devam edebilmişti. Fakat kadın saçları, berber makasıyla kısılıp, eteklerin yarısı da terzi nefesiyle uçarak dizleri çıplak bıraktığı günden sonra, melek, birden mazinin silik şekilleri arasına düşmüştür. (Haşim 2005: 35)

Ahmet Haşim'in kadın kıyafetinin son inkılâbı olarak adlandırdığı değişimi Mustafa Kemal Atatürk şu sözlerle başlatır:

"Ortaçağın kültür ortamında kalmakta direnen milletler yeryüzünden silinmeye mahkûmdur. Türkler milletlerarası uygarlığını bir parçası olmak zorundadır. Bunu dış görünüşte de sağlamak gerekir. Milletlerarası ve uygar kılık bizim milletimiz için de tek uygun kılıktır. Biz de onu giyeceğiz. Kılığımız iskarpin, pantolon, ceket, yakalık ve kravat olacak, başımızda da kenarlı veya güneş siperli serpuş bulunacak. Bu şeyin adını vereyim, şu kelimeyi söyleyeyim: Bu serpuş şapka denir." (Mikusç 2000: 80-81) Tabi bu değişim sadece erkek kıyafetiyle sınırlı kalmaz. Kadın kılığı da Avrupalı modellere uymalıdır. Bunun için gerçi hiçbir yasa çıkarılmadı, ama o güne kadar katı şekilde uygulanmış eski yasak, kadının evin dışına ancak peçeli olarak çıkabileceği yasağı ortadan kalkar. (Mikusç 2000: 82) Kadın giysisiyle ilgili bu tür değişimler yaşanırken, kadınların giyimi hakkında büyük tepkiler yaratmamak amacıyla peçe ve çarşafın yasaklanması hakkında herhangi bir resmî karar alınmaz. Kanunla yasaklamak yerine, teşvikle önlem alınması yolu izlenir. (Avcıoğlu 1976: 1358) Mustafa Kemal'in bu konudaki hassaslığı, Türkiye'yi ziyaret eden Afgan kralı Amanullah Han'a söylediği "Kadın kıyafeti içinde yavaş git" sözlerinden anlaşılabilir. (Avcıoğlu 1976: 1358)

Ahmet Haşim, kıyafet devrimine karşı olanlar arasındadır. Fakat ondaki bu karşıtlık, herhangi bir siyasi, dinî, kültürel tepkiden ziyade estetik merkezlidir. Şiir alanında sanatını bir fikre sözcü olması yerine salt güzeli temsil etmesi bağlamında oluşturan sanatçı, aynı tavrı modernleşme değişimi neticesinde değişen Batılı tip kadın görünümüne karşısında da sergileyecektir. O, hayalinde canlandırdığı suretten kadınları uzaklaştırdığı için kıyafet devrimine karşıdır.

Turkish Studies

Şeytani bir alev in temasıyla, taraf taraf ateş kırmızılığına boyanan çağdaş kadın çehresi yanında, uzun sarı saçlı ve mavi gözlü melek, şimdi aptal bir halayık çehresinden daha fazla cazip değil. (Haşim 2005: 35)

Özellikle makyaj yapan, Avrupai modaları takip eden, “nereden geldiği ve nasıl başladığı meçhul bir kürk modasına” (Haşim 2005: 21) tutulan kadın bütünüyle uzaktır Ahmet Haşim’e. *Tırnaklarını uzatıp sivrilten ve vücudunu baştan başa tüylü göstermek isteyen kadın, belli ki insandan gayri bir hayvana benzemek için uğraşiyor. Kadınlarda bu insan şeklinden uzaklaşma meylinin sebepleri ne olsa gerek? (Haşim 2005: 21)*

Aslında, kıyafet devrimine, değişen kadın kıyafetlerinden yola çıkarak karşı çıkan başka isimler de olur. Mesela Ahmet Rasim “Kadınlarmız için eski örtü olan ferace, yavaş yavaş nazlı omuzlarımızdan düştü. Adı bile kültür ve sohbet meclislerimizde çoğu zaman ağza alınmayan çarşaf, ilgisizlik alanından birdenbire üzerimize sarılarak modanın verdiği renk, biçim tarza göre taşınmaya başlandı.” (Rasim 1992: 183-184) derken, kıyafet devrimi öncesindeki kadın giyimine olan özlemine beyan eder. Hatta Ahmet Rasim “Bu zarif, bu eşsiz, nazik baş kıyafetlerinin yerine geçen modaların ne kadar yakışsız olduğu burada izaha lüzum görmem. Hele kadınlarmızın, Rus göçmen kadınlarının Avrupa’da işçi kadınların baş kıyafetini taklit ederek burada ortaya koydukları ve bizim eski dolmacı mama dadıların kullandıkları biçimde yaptıkları baş kıyafetleri (alamaroken) kadar güzelliğe ve yüz güzelliğine eksiklik verici bir kıyafet düşünemem.” (Rasim 1992: 164-165) ifadesiyle kıyafet devrimi öncesinde Türk kadınının giyimindeki değişiklikleri de yadırgar.

Gerçekte, her ne kadar Ahmet Rasim, kadınlarmızın Rus göçmen kadınlarının ve Avrupa’daki işçi kadınların baş kıyafetlerini taklit etmelerini kişisel tercihler olarak görsen de, resmî olarak da kıyafet devriminden önce kadın giyimiyle ilgili yenilik hareketleri olmuş, bu konuda fikirler ileri sürülmüştür. II. Abdülhamid 2 Nisan 1892 (1308)’de, çok ince kumaştan siyah çarşaf giyinmiş ve siyah tül örtünmüş olan Müslüman kadınlarını matem tutan Hristiyanlara benzediklerinden çarşaf giyilmesini yasaklamıştır. (Kurnaz 1997: 57) İlk kadın romancı kabul edilen Fatma Aliye’nin, Nisvan-ı İslam adlı eserinde kadın giyimiyle, kadınların modayı takip etmeleriyle ilgili görüşleri vardır. Elbiseleri kapalı ve saçları örtülü olduktan sonra kadınların erkeklerle görüşmeleri dinî yönden yasak değildir. Zaten yaşmak, ferace ve peçe sonradan alınan ülkelerin âdetidir. Kadınların modayı takip etmelerinde bir mahzur yoktur. Ancak, dinî hükümlere uygun olmak, israf etmemek ve yerli malı kullanmak, yerine göre alaturka veya alafranga giymeyi bilmek tavsiye edilmektedir. Korse, saç yaptırma vs. hakkında da aynı şeyler geçerlidir. (Kurnaz 1997: 63)

Ahmet Haşim, varlığın çıplak görüntüsünden rahatsızlık duyar. Bu çıplaklığın çirkinliğinden tabiatın bir başka hali olan karanlıklara sığınarak kaçmaya çalışır. Özellikle akşam ve gece saatlerindeki izlenimleriyle gölgeler, ağaçlar, ırmaklar, kuşlar bu dünyanın yaşatılmak istenen başlıca, öğeleridir. (Kurdakul 2002: 201) Öte yandan, kadında boyaya karşıdır. O, kadını en saf haliyle sever.

Şu ışıklar içinde görünüp kaybolan kadınlara bak! Ne derilerindeki beyazlık insan beyazlığı, ne gözlerindeki siyahlık, insan gözü siyahlığı, ne dudaklarındaki kızılık, insan dudağı kızılığdır. Tabiatın eserleri hiç de bu sahne yaratıkları kadar güzel değil! Kırmızı, sarı, yeşil, siyah boyalar, renksiz etleri, çipil gözleri, soluk dudakları değişikliğe uğratarak, harap uzviyetlerden birer gençlik ve güzellik mucizesi vücuda getirmiş. Kim diyor ki kadın şimdi, eskisi gibi, yüzünü sıkı örtüler altına saklamıyor? Ya boya örtüleri? Bunların altındaki hakiki çehreyi görmek kabil mi? boyalar olmasa bilmem kadın ne yapardı? (Haşim 2005: 57)

Turkish Studies

Ahmet Haşim'in Medeni Kanunla biçimlenen kadına bir on beş-yirmi yıl öncesinin kadının zarafetini överken, 1876'lar ile 1913 Türkiye'si kadını mukayese eden Loti, Türk kadınında eskiye oranla daha fazla örtünme olduğunu tespit ederek bu durumdan hoşlanmayacaktır:

“ama ne yazık, zarif kayıkların içinde hiç yaşmaklı kadın görmüyorum, hepsi daha yeni, daha hüznü, yüzü tümüyle gizleyen çarşafı benimsemişler; gölgeli kadife gözleri açık bırakan yaşmak daha hoştu.” (Baldıran 2005: 41)

Fransız yazar Pierre Loti, Türk kadını bu şekilde değerlendirirken Ahmet Haşim, modern giyimli Türk kadınına getirdiği eleştirilerin aksine, Parisli kadınları takdir eder. Çünkü ona göre Parisli kadınlar, sade olmayı başarabilmişler ve kendilerini beğendirmek için süsten makyajdan medet ummamışlardır:

Gayet sade giyinen, hatta kıyafetçe iptidai bir şekil arz eden bu, ekseriyetle henüz saçlarını kestirmeyen kadının bütün tehlikeli cazibesi ağırbaşlılığından, saflığından, konuşmasından ve bilhassa anlatılmaz işve ve edasından geliyor. Bunlar, dünyanın en güzel kadınlarına Parisli kadının cesaretle meydan okuyabilmesi için kâfidir. (Haşim 2005: 84)

Aslında elit tabakadan bakıldığında Cumhuriyet'le birlikte kadının yaşamında çok da bir değişiklik olmamıştır. Farrere, Ankaralı Dört Hanım adlı kitabında kahramanlarından Vilandry'nin ağzından “Eski zaman Türk Hanımları, en azından muayyen bir seviyeye sahip olanlar dahi Fransız Hanımlarına benzemektedirler. Dolayısıyla fazla bir değişime ihtiyaç olmadı” (Farrere 1999: 14) sözlerini sarf ettirir. Bu anlamda Ahmet Haşim'in vurgu yaptığı kadın imgesinin zaten doğal kabul ettiği için övdüğü Parisli kadına benzediği söylenebilir.

Her ne kadar kılık kıyafet ile ilgili daha önceden fikirler öne sürülmüş, girişimlerde bulunmuşsa da kadın, birçok hakları medeni yasa ile elde edecektir. Bu yasa ile kadın, erkekle eşit bir seviyeye gelmiştir. Bununla birlikte Ahmet Haşim, 17 Şubat 1926'da kabul edilen medeni yasa ile kadınların, erkeklerle eşitlik hakkını kazanmasına da karşıdır. Çünkü kadın bu yasayla, erkeğin seviyesine çıkmamış, inmiştir:

Erkeği, seve seve, ölüme yollayacak derecede cinsi bir üstünlük ve kudrete malik olan kadının erkeğe, kendi esirine, eşit olmak ve benzemek için dişini turnağına takarak yaptığı gayretlerin sebebi delilikten başka ne olabilir? (Haşim 2005: 26)

Ahmet Haşim, kadınlara sosyal statüde erkeklerle eşit konuma getiren Medeni Kanun'a böyle ters yaklaşım bir eleştiriye yönelirken şair estetikleriyle değil gazeteci öngörüsüyle hareket eder. Şiirde sembolizm akımının temsilcisi kabul edilen şairin, hayat karşısında sergilediği realist bir duruştur bu tavır. Zira erkeğin seviyesine indiğini savunduğu kadını; hayat mücadelesi, yani iş hayatı beklemektedir. Nitekim farklı konularda yeni çıkarılan yasalar, kadınların çalışma hayatına katılmasını sağlayacaktır. 22 Nisan 1926'da çıkarılan Borçlar Yasası, İş sözleşmelerinde ayırdığı bölümünde özel olarak kadından hiçbir biçimde söz etmemektedir. Öte yandan, bu sözleşmenin biçimini ve bundan doğan borçları tanımlama söz konusu olunca, hiçbir düzenleyici metin erkekle kadın arasında en küçük bir ayırım yapmaz. 931 sayılı iş yasası ile bunun hükümlerini benimseyen 1475 sayılı iş yasası, bir iş yerinde aynı nitelikte işlerde eşit verimle çalışan erkek ve kadın işçilere ayrı cinsten olmalarından dolayı değişik ücret ödenemeyeceğini öngörmektedir. (Caporel 2000: 32) Ahmet Haşim, Medeni Kanunu'nun kadını iş hayatına sürükleyeceğine yönelik öngörüsü kadar iş hayatında kadınların karşılaşacağı zorluklar hakkında da öngörülerini belirtir.

Altın gözlerin tılsımını ve mercan dudakların ateşini bir kâğıt parçasına, bir mürekkepli kaleme ve bir muşambalı pardösüye değişen asri kadınla beş on dakika, biraz yakından konuşmak, erkleşme merakının kendisine ne pahalıya oturduğunu anlamaya kâfidir. (Haşim 2005: 26)

İş dünyası, kadını, kadınlığın kendisine has kimi hususiyetlerden koparacaktır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/1 Winter 2012

İş kadını –erken yazıhanesine gitmeye ve evine geç dönmeye mecbur olduğu için yıkanmaya ve temizlenmeye hiç vakti olmayan kirli iş adamı gibi- acı acı ter, kepek, yağ ve toprak kokuyor. Lavanta ve pudra, deriden ve saçtan dağılan o karışık kokuyu daha iğrenç yapmaktan başka bir işe yaramıyor. (Haşim 2005: 26)

Çalışan kadın, erkeğin seviyesine inecek, erkekleşecektir Ahmet Haşim’e göre: *Binlerce asırlık erkek medeniyetini anlamak ve benimsemek için işe pek geç koyulan kadın, şimdi müthiş bir çalışmaya mahkumdur. Er geç, zihin yorgunluğu, dünya yüzünü, saç vaktinden evvel dökülmüş, cascavlak düşünür kadın başları ile de dolduracaktır.* (Haşim 2005: 26)

Loti, Aziyade’i “*Türkiye’de yetişmiş tüm kadınlar gibi o da tembeldir.*” (Baldıran 2005: 95) diye betimlese de 1717-1718’de İstanbul’daki İngiliz elçisinin eşi olan Lady Montagu’nün Türkiye Mektupları adlı eserinde Türk kadınına şanslı sayar. Eserde geçen şu ifadeler, çalışma hayatına atılan kadının, kadınlığından çok şey kaybettireceği iddiasındaki Ahmet Haşim’le örtüşür mahiyettedir:

“Mr. Hill ve onun gibi seyahatname yazarlarının, Türk kadınların esaretine acıdiklarını okurken şaşıyorum. Burada kadınlar diğer ülkelerde olduğundan daha hür ve serbest olarak, ömürlerini devamlı eğlence içinde geçiriyorlar. Bütün meşguliyetleri komşuya, hamama gitmek, devamlı masraf ederek modayı takip etmektir. Karısına biraz idareli harcamasını söyleyen kocaya deli gözüyle bakıyorlar. Bu meselede tek hâkim kadının istekleri. Velhasıl kocanın vazifesi para kazanmak, kadınıninki de harcamaktır.” (Baldıran 2005: 36)

Sonuç

Ahmet Haşim, şiirlerinde hayal ettiği, nesirlerinde ise karşılaştığı kadınları anlatmıştır. Şiirlerinde o hayale, güzel şiir sözcükleriyle seslenmiştir. Nesirlerinde, zaman zaman gerçek karşısındaki acımasızlığı görülür. Bu çelişkiyi hiç de garip karşılamamalıdır. Çünkü “*dikenli, karmakarışık bir fidanda “gül” mucizesinin gelişmesini tabi bulanlar, sanatkârın maddiyat ve maneviyatı arasındaki farka hayret etmemelidir.*” (Haşim 2005: 39)

Kaynağını toplumsal bir değişim yahut etkileşim yerine yasalardan almış yeniliklerin toplum tarafından birden kabul görmeyeceği ve bu yeniliklere çeşitli sebeplerle tepkiler olacağı sosyolojik bir gerçekliktir. Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren kaynağı Batı menşeli yenilikler de Türk toplumunun çeşitli çevrelerinden zaman zaman tepkiler alır. Şiirlerinde toplumsal realiteden ayrı, sanatına münhasır bir yol izleyen Ahmet Haşim, nesirlerinde, realitenin uzağında durmamıştır. Özellikle değişen kadın görünümü hakkında eleştiriler getirir. Onun eleştirilerini diğerlerinden farklı kılan, meseleye, herhangi bir fikrinsel temel yerine estetik pencereden bakmış olmasıdır. Bir anlamda hayalinde canlandırıp şiirinde güzelliğini anlattığı kadının gerçek hayatta da güzelliğini korumasıdır. Erkeklerle eşit seviyeye indirildiğini düşündüğü kadının çalışma hayatında karşılaşacağı zorlukları anlatırken ise, şair kimliğinin büsbütün ötesinde toplumsal öngörülerde bulunur. Bu da onun, şiirlerine aksettirmese bile, toplumsal değişimler karşısında büsbütün kayıtsız kalmadığını; dolayısıyla aydın bilinci taşıdığını gösterir.

KAYNAKÇA

Ahmet Haşim, **Bize Göre**, Bilge Sanat Yapım Yay. İstanbul Eylül 2005

Ahmet Rasim, **Eserlerinden Seçmeler**, Morpa Kültür Yay., İstanbul-1992

AKYÜZ Kenan, **Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi**, İnkılâp Yay. İstanbul 7. Baskı

ATAY Falih Rıfkı, **Çankaya**, Doğan Kardeş Basımevi, İstanbul 1969

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/1 Winter 2012

- AYTAÇ Gürsel, **Goethe Der Ki**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. Ankara Ağustos 1986
- AYVAZOĞLU Beşir, **Ömrüm Bir Ateşti**, Ötüken Yay. İstanbul 2002
- BALCI Yunus, **Türk Romanında Aydın Problemi (1908-1950)**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay, Ankara 2002
- BALDIRAN Galip, **Pierre Loti ve Oryentalist Söylem**, Çizgi Yay., Konya-2005
- CAPORAL Bernard, **Kemalizm Sonrasında Türk Kadını II**, (Çev. Ercan Eyüboğlu), Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yay., İstanbul 2000
- ÇETİN Nurullah, “Hayat Edebiyat Siyaset”, **Hece Dergisi Hayat Edebiyat Siyaset Özel Sayısı**, Hece Basın Yay. Ankara 2004
- DAGORET Von Mikusch, **Gazi Mustafa Kemal IV**, Cumhuriyet, 2000
- DOĞAN Avcıoğlu, **Milli Kurtuluş Tarihi 1838’den 1995’e**, Tekin Yay., İstanbul 1976
- FARRERE Claude, **Ankaralı Dört Hanım**, Çev. Kriton Dinçmen, Scala Yay., İstanbul1999
- GÖZAYDIN İstar B., “ Türkiye Hukukunun Batılılaşması”, **Modern Türkiye’de Siyasî Düşünce**, Cilt 3, Modernleşme ve Batıcılık, İletişim Yay., İstanbul 2002
- KAPLAN Mehmet, “Ahmet Haşim’in Şiirinde Renkli Hayaller”, **Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar 2**, Dergâh Yay. İstanbul 1999
- KARAOSMANOĞLU Yakup Kadri, **Ankara**, İletişim Yay., 13. Baskı, İstanbul 2001
- KARAOSMANOĞLU Yakup Kadri, **Gençlik ve Edebiyat Hatıraları**, Bilgi Yay. Ankara 1969
- KURDAKUL Şükran, “Ahmet Haşim”, **Çağdaş Türk Edebiyatı 1**, Evrensel Basın Yay. İst., Ağustos 2002
- KURNAZ Şefika, **Cumhuriyet Öncesi Türk Kadını**, Milli Eğitim Bakanlığı Yay. İstanbul 1997
- TURAL Sadık Kemal, “Ahmet Haşim’in Hayatının Ana Çizgileri”, **Doğumunun Yüzüncü Yılında Ahmet Haşim**, 2. baskı, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 1993
- URGAN Mina, **Bir Dinozorun Anıları**, YKY yayınları, 61. baskı
- YAKUT Kemal, “Tek Parti Döneminde Peçe ve Çarşaf,” **Tarih ve Toplum**, Nisan 2002
- ZÜRCHER Erik Jan, **Modernleşen Türkiye’nin Tarihi**, İletişim Yay., İstanbul 1995.